

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 572/2012-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 22. novembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť MVDr. J. Ž., V., zastúpeného advokátom JUDr. A. B., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Ndž/8/2011 a jeho uznesením z 8. decembra 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MVDr. J. Ž. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. februára 2012 doručená sťažnosť MVDr. J. Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) a základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Ndz/8/2011 a jeho uznesením z 8. decembra 2011 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti vyplýva, že v právnej veci sťažovateľa vedenej najvyšším súdom pod sp. zn. 10 Sžr 12/2010 o odvolaní proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 1 S/214/2007 z 23. septembra 2010 sa mal sťažovateľ 15. novembra 2011 dozvedieť o dôvode, pre ktorý má byť sudca vylúčený z prerokovania veci.

Sťažovateľ v nadväznosti na to vzniesol proti sudkyňi JUDr. Z. Ď. námietku zaujatosti, o ktorej bolo rozhodnuté v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 9 Ndz/8/2011, a to uznesením z 8. decembra 2011 tak, že namietaná sudkyňa nie je vylúčená z prerokovania a rozhodovania vo veci vedenej najvyšším súdom pod sp. zn. 10 Sžr/12/2010.

Sťažovateľ poukazuje na vyhrotenosť vzťahov medzi menovanou sudkyňou a jeho právnym zástupcom, čo podľa neho „*v plnom rozsahu odôvodňuje oprávnenosť mojej obavy a vrhá objektívne pochybnosti na nestrannosť sudcu*“. V spojitosti s tým sťažovateľ upriamuje pozornosť na iné konanie vedené najvyšším súdom, v rámci ktorého došlo ku kontroverziám medzi jeho právnym zástupcom a menovanou sudkyňou, čo môže podľa neho negatívnym spôsobom ovplyvniť aj rozhodovanie namietanej sudkyne v jeho prebiehajúcej právnej veci, a preto má obavy, že rozhodovanie uvedenej sudkyne nebude objektívne.

Sťažovateľ zároveň vyjadruje presvedčenie „*o tom, že sudca Najvyššieho súdu Slovenskej republiky by mal byť natoľko erudovaným a dostatočne pripraveným odborníkom, aby bol schopný sám posúdiť dosah a právny rozmer záväznosti Rozvrhu práce NS SR a jeho súlad s relevantnými právnymi normami akými sú predovšetkým Zákon o súdoch, Občiansky súdny poriadok a v neposlednom rade Ústava Slovenskej republiky. Ak namietaná sudkyňa rozhodovala vo veciach patriacich do súdneho oddelenia 5 O*

i po tom, ako došlo k personálnym zmenám, ktoré možno opísať ako prípad uvedený v ustanovení § 51 ods. 4 písm. b) Zákona o súdoch, a to takým spôsobom, že o týchto veciach rozhodla v rámci iného súdneho oddelenia (1 O) s rozdielnym obsadením senátu (podľa Rozvrhu práce NS SR z roku 2009 v senáte 5 O zasadali Dr. A. P., Dr. Z. Ď., Dr. Š. Š. a Dr. H., pričom opatrením predsedu NS SR č. 20/2009 z 24. 09. 2009 došlo k zmene tak, že v senáte 5 O zasadajú Dr. P., Dr. Š., Dr. H. a Dr. P., pričom v senáte 1 O zasadajú Dr. Ď., Dr. H. a neobsadené miesto zastupuje Dr. I.), možno takýto postup označiť za pochybný a objektívne vzbudzujúci obavy z tendenčného a účelového rozhodovania. Navyše tým, že došlo v relácii medzi namietanou sudkyňou a mojím právnym zástupcom k skutku opísanému v námietke zo dňa 30. 11. 2011, je možné uzavrieť, že vzájomné vzťahy sú natolko narušené (nepriateľské), ako to má na zreteli znenie ustanovenia § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku pre nevyhnutnosť vylúčenia takéhoto sudcu.“.

Sťažovateľ ďalej cituje § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“), podľa ktorého *„zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte.“.*

Zároveň poukazuje najmä na § 50 ods. 1 zákona o súdoch, podľa ktorého *„ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridávajú jednotlivým senátom, samosudcom a súdnym úradníkom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.“.*

Napokon upriamuje pozornosť na bod 1 «článku V Rozhodovanie o vylúčení sudcov IV. časti všeobecných ustanovení rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v platnom znení ku dňu doručenia námietky zaujatosti (t. j. ku dňu 30. 11. 2011) (ďalej len „Rozvrh práce NS SR“)), v zmysle ktorého *„o vylúčení predsedu senátu a sudcov trojčlenných senátov rozhoduje senát a najbližším nižším poradovým číslom uvedeným*

v osobitnej časti rozvrhu práce. O vylúčení predsedu senátu a sudcov trojčlenných senátov s najnižším poradovým číslom rozhoduje senát s najvyšším poradovým číslom.“.

V nadväznosti na to sa v sťažnosti uvádza, že «Podľa vyššie citovaného Rozvrhu práce NS SR bola vec vznesenej námietky zaujatosti zaradenej v senáte 10 Sžr pridelená senátu 9 Ndž, „ako senátu s najbližším nižším poradovým číslom uvedeným v osobitnej časti rozvrhu práce“.

Mám zato, že ustanovenie bodu 1) článku V, IV. časti všeobecných ustanovení Rozvrhu práce NS SR nie je v súlade so Zákonom o súdoch, Občianskym súdnym poriadkom a v poslednom rade s Ústavou Slovenskej republiky, konkrétne s právom účastníka konania, aby v jeho veci rozhodoval zákonný sudca.

Konanie o námietke zaujatosti sudcu vznesenej účastníkom konania nie je vyňaté z pôsobnosti ustanovenia § 51 ods. 1 Zákona o súdoch. Nemožno teda v žiadnom prípade hovoriť v tejto súvislosti o výnimke z obligatórneho pridelovania vecí náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí. Zo samotného znenia citovaného ustanovenia Rozvrhu práce NS SR je zrejmé, že veci (konania) o námietkach zaujatosti sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vznesených účastníkmi konania sú pridelované konkrétnemu vopred určenému senátu, a to výlučne na základe administratívneho aktu riadenia predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (v podobe Rozvrhu práce NS SR) v priamom rozpore s kogentnou normou Zákona o súdoch. Takýto postup je v rozpore s právom účastníka, aby o jeho veci rozhodoval nestranný a nezávislý súd, ktorý reprezentuje v súlade so znením Ústavy Slovenskej republiky a Zákona o súdoch osoba zákonného sudcu (v prípade senátu všetci členovia senátu). Uznesenie č. k.: 9 Ndž/8/2011 zo dňa 08. 12. 2011 je tak nezákonným rozhodnutím, nakoľko ide o rozhodnutie senátu, ktorého sudcovia nespĺňali a nespĺňajú predpoklady byť v tejto právnej veci zákonnými sudcami.».

V záverečnej časti odôvodnenia sťažnosti sa sťažovateľ zaoberá zásadou zákonného sudcu a otázkou nestrannosti sudcu z pohľadu judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu.

V petite sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom rozhodol tak, že jeho označené práva uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 9 Ndz/8/2011 z 8. decembra 2011 porušené boli, aby toto uznesenie zrušil a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a aby mu priznal úhradu trov konania pozostávajúcu z trov právneho zastúpenia.

V súvislosti s prípravou predbežného prerokovania sťažnosti požiadal sudca spravodajca účastníka konania, proti ktorému sťažnosť smeruje, aby sa k nej vyjadril. Reakciou na výzvu ústavného súdu bolo vznesenie námietok zaujatosti predsedom najvyššieho súdu proti všetkým členom IV. senátu, ktorí majú túto vec prerokovať a rozhodnúť o nej. O námietkach predsedu najvyššieho súdu rozhodol I. senát ústavného súdu uznesením č. k. I. ÚS 242/2012-19 zo 16. mája 2012 tak, že členov IV. senátu z výkonu sudcovskej funkcie z rozhodovania o sťažnosti sťažovateľa nevytlúčil.

Dňa 14. júna 2012 bolo ústavnému súdu doručené podanie najvyššieho súdu, súčasťou ktorého bolo vyjadrenie predsedníčky senátu 9 Ndz k sťažnosti. Podľa názoru najvyššieho súdu je pod pojmom „predmet konania“ v zmysle § 51 ods. 1 zákona o súdoch potrebné rozumieť *„meritum veci, ktorým v prípade konania 10 Sžr/12/2010 je preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu. Uvedená vec bola senátu 10 S pridelená v súlade s rozvrhom práce ako aj v súlade s § 51 ods. 1 a 2 zákona č. 757/2004 Z. z. náhodným výberom spomedzi minimálne dvoch senátov najvyššieho súdu.*

Rozhodnutie o námietke zaujatosti je procesným rozhodnutím. Nie je preto nutné pridelenie tejto veci náhodným výberom prostredníctvom technických prostriedkov (elektronickou podateľňou). Určenie v rozvrhu práce, že o vylúčení sudcov trojčlenných senátov (námietke zaujatosti) rozhoduje senát s najbližším poradovým číslom uvedeným v osobitnej časti rozvrhu práce, nie je preto podľa názoru najvyššieho súdu v rozpore so sťažovateľom namietaným § 51 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z.

Rozvrh práce najvyššieho súdu na rok 2011 bol vydaný podľa § 52 zákona č. 757/2004 Z. z. a bol pre senát 9 S záväzný.“

Najvyšší súd preto navrhol, aby ústavný súd sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Právny zástupca sťažovateľa zaujal k vyjadreniu najvyššieho súdu stanovisko v podaní doručenom ústavnému súdu 1. augusta 2012, v ktorom vyslovil názor, že citované vyjadrenie je v rozpore s platným a účinným právnym poriadkom. Ďalej uviedol, že *«Skutočnosť, že porušovateľ považuje rozhodnutie iba za „procesné“, nijako nesúvisí s ústavnou požiadavkou na dodržaní práva na zákonného sudcu, ktoré v mojom prípade bolo v konaní sp. zn.: 9 Ndz/8/2011 porušené. Inak povedané, tak zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov(d'alej len „OSP“) ani zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších (d'alej len „Zákon o súdoch“), či iný platný právny predpis nestanovuje výnimku z pridelovania vecí náhodným výberom podľa ustanovenia § 51 ods. 1 Zákona o súdoch a v závislosti od toho, či výstupom konania má byť rozhodnutie „procesné“ alebo rozhodnutie „vo veci samej“. Názor porušovateľa tak zrejme vychádza z nesprávneho výkladu, čo však nie je v právnom štáte legitímnym prostriedkom na ospravedlnenie porušovania zákona...»*

Ak sa porušovateľ domnieva, že v ustanovení § 51 ods. 1 Zákona o súdoch je kladený dôraz na slová „určené podľa predmetu konania“, pričom v každom jednotlivom prípade musí ísť o predmet konania určený vecou samou, inak sa právna norma neuplatní, jeho názor je podľa mňa nesprávny. Ako vyplýva zo znenia tohto ustanovenia, právna norma nijako vo svojej uplatniteľnosti neutrpí, ak sa časť „určené podľa predmetu konania“ vynechá. Nosnou časťou právnej normy, inštruktívnou pre systém pridelovania vecí náhodným výberom pomocou technických prostriedkov tak je výlučne časť „ak tento zákon neustanovuje inak, veci sa pridelujú náhodným výberom pomocou technických prostriedkov“. To znamená všetky veci, o ktorých súdy z akéhokoľvek dôvodu rozhodujú, vrátane rozhodovania o námietke zaujatosti sudcu Najvyššieho súdu. Bližšia špecifikácia vecí, ku ktorej sa zákonodarca v ustanovení § 51 ods. 1 Zákona o súdoch uchýlil a ktorá znie „určené podľa predmetu konania v súlade s rozvrhom práce“ je nepochybne znakom toho, že všetky veci, o ktorých sa rozhoduje na súde, musia byť roztriedené do kategórií rozvrhom práce.»

Vzhľadom na to je sťažovateľ toho názoru, že rozvrh práce najvyššieho súdu je v časti, v ktorej upravuje rozhodovanie o námietkach zaujatosti sudcov najvyššieho súdu, v rozpore s § 51 ods. 1 zákona o súdoch, a preto aj v rozpore „s čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 1 ústavy a s čl. 6 ods. 1 dohovoru“, a trvá na podanej sťažnosti v celom rozsahu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, alebo keď preskúmanie označeného postupu (rozhodnutia orgánu štátu) v rámci predbežného prerokovania vôbec nesignalizuje možnosť porušenia základného práva alebo slobody sťažovateľa, reálnosť ktorej by bolo potrebné preskúmať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, II. ÚS 101/03, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05).

Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 9 Ndz/8/2011 z 8. decembra 2011 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, došlo k porušeniu jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy.

1. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že základné právo na súdnu ochranu a v jeho rámci právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z jeho ďalšieho rozhodovania pre zaujatosť v zmysle ustanovení § 14 až § 16 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom nie je však povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi namietaného sudcu, resp. sudcov z ďalšieho prerokovania a rozhodovania pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97). Je samozrejmé, že rozhodnutie súdu o ne/vylúčení sudcu/ov vecne a miestne príslušného súdu musí byť odôvodnené tak, aby poskytovalo odpoveď na tie podstatné otázky, ktoré majú vplyv na naplnenie hypotézy uvedenej v § 14 ods. 1 OSP.

Z odôvodnenia sťažnosťou napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplývajú dôvody, pre ktoré sudkyňa najvyššieho súdu JUDr. Z. Ď. nebola vylúčená z prerokúvania a rozhodovania vecí vedenej najvyšším súdom pod sp. zn. 10 Sžr/12/2010.

V podstatnom najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uviedol:

«Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená, a či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu, a teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ iba na takú skutočnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu a znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokúvania a rozhodovania ved' v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne.

Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

V danom prípade žalobca ako účastník konania vzniesol námietku zaujatosti voči JUDr. Z. Ď. z dôvodu, že ako sudkyňa najvyššieho súdu konala a rozhodovala vo veci 5 Obo/80/2009.

Dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci alebo v iných veciach. Pokiaľ žalobca namietal, že JUDr. Ď. „nedovolila právnemu zástupcovi nahliadnuť do spisu vo veci 5 Obo/80/2009“, taký tvrdený postup nie je podľa § 14 ods. 3 O. s. p. dôvodom na jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci 10 Sžr/12/2010, v ktorej je v zmysle rozvrhu práce na rok 2010 zákonnou sudkyňou.

Dôvodom na vylúčenie nie je ani okolnosť, že JUDr. Ď. rozhodovala v inej veci, ktorá jej bola pridelená na prejednanie a rozhodnutie na základe platného rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2009.

Vzhľadom na uvedené najvyšší súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by bola z hľadiska § 14 ods. 1 O. s. p. právne relevantná, a ani z vyjadrenia namietanej sudkyne nevyplývajú žiadne zákonné dôvody pre jej vylúčenie. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto vznesenej námietke zaujatosti nevyhoviel.»

Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že sa zaoberal dôvodmi uvádzanými sťažovateľom, jeho rozhodnutie nie je arbitrárne ani svojvoľné a dáva odpoveď na jeho podstatné námietky. Ak súd v konaní o námietke účastníka o zaujatosti sudcu, resp. sudcov neuzná ním uvádzané dôvody vylúčenia sudcu, resp. sudcov, nemá to samo osebe za následok porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy. Súčasťou týchto základných práv totiž nie je ani povinnosť súdu uznať dôvody zaujatosti uvádzané účastníkom konania, resp. vyhovieť jeho námietke zaujatosti (II. ÚS 26/08, II. ÚS 57/2011), ako to bolo v konkrétnom prípade vo veci sťažovateľa. Najvyšší súd najskôr všeobecne formuloval dôvody, ktoré potenciálne vedú k vylúčeniu sudcu z rozhodovacej činnosti, a následne konkrétne vo vzťahu k zákonnému sudcovi konštatoval ich absenciu. Ústavný súd považuje takto odôvodnené napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za ústavne konformné a akceptovateľné.

Pretože ústavný súd nezistil príčinnú súvislosť medzi uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 9 Ndz/8/2011 z 8. decembra 2011 a namietaným porušením (prípadne odoprením či odňatím) základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, odmietol jeho sťažnosť v tejto časti po jej predbežnom prerokovaní ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Ndz/8/2011

Je nesporné, že ustanovenie § 14 až § 16 OSP sa vzťahuje aj na prípady, keď sa rozhoduje o námietke zaujatosti účastníka konania. Aj sudca alebo sudcovia, ktorí sú oprávnení a povinní rozhodovať o námietke zaujatosti, musia byť nestranní v takom rozsahu, ako to vymedzuje stabilizovaná judikatúra ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva pre konania vo veci samej.

So zreteľom na už citovaný § 51 ods. 1 zákona o súdoch je však potrebné objasniť povahu konania o námietke zaujatosti.

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého sa ústavnoprávna zásada vyjadrená v čl. 48 ods. 1 ústavy vzťahuje na konanie a rozhodovanie vo veci samej (IV. ÚS 106/09, I. ÚS 119/2011).

Konanie o námietke zaujatosti nie je v žiadnom prípade rozhodovaním vo veci samej. Účel tohto konania je dostatočne známy. Je ním zabezpečiť, aby vo veciach patriacich do právomoci a príslušnosti súdov, ktoré vykonávajú občianskoprávne a správne súdnictvo, konali a rozhodovali nestranní sudcovia. Účelom konania vo veci samej je poskytnutie spravodlivej ochrany právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (§ 1 OSP), ktoré sa uplatnili pred súdom zákonom predpísaným spôsobom (§ 81 OSP).

Rozhodovanie (ako aj celé konanie) o námietke zaujatosti patrí do právomoci a príslušnosti nadriadeného súdu alebo iného senátu najvyššieho súdu. Z toho vyplýva, že predmetom konania pred nadriadeným súdom alebo iným senátom najvyššieho súdu je, v prípade námietky zaujatosti, procesná otázka nestrannosti namietaného zákonného sudcu.

V tejto spojitosti treba zdôrazniť, že nadriadený súd nie je zákonným súdom a jeho sudcovia nie sú zákonnými sudcami vo veci samej. To platí aj pre iný senát najvyššieho súdu, ktorého sudcovia nie sú zákonnými sudcami vo veci samej, len rozhodujú o námietke zaujatosti vo veci, v ktorej zákonnými sudcami sú sudcovia iného senátu. Nadriadený súd a iný senát najvyššieho súdu (ktorý treba na účel konania o námietke zaujatosti považovať

za nadriadený súd) sú teda osobitným spôsobom určené súdy (ich senáty), ktoré nemajú žiadne príslušnostné vzťahy k sudcom, u ktorých sa uviedla pochybnosť o ich nezaujatosti, a z ústavného a zákonného hľadiska len dbajú o to, aby vo veci samej konal a rozhodoval nestranný sudca.

Ústavný súd na tomto mieste opätovne poukazuje na § 51 ods. 1 zákona o súdoch, ktorého účelom je určiť zákonného sudcu (zákonných sudcov) náhodným výberom vo veci samej, ako aj v súvisiacich procesných otázkach, o ktorých koná a rozhoduje tento zákonný sudca (zákonní sudcovia).

Rozhodovanie o námietke zaujatosti však z povahy konania a rozhodovania o takej námietke patrí inému než zákonnému sudcovi či zákonným sudcom, t. j. nadriadenému súdu alebo inému senátu najvyššieho súdu. Po takom rozhodnutí sa vec povinne vracia zákonnému sudcovi (zákonným sudcom), samozrejme, iba ak nedošlo k vylúčeniu sudcu alebo sudcov z prerokovania a rozhodovania veci, v ktorej bola spochybnená jeho/ich nezaujatosť. Ak došlo k vylúčeniu, vec sa opäť prideluje náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov inému zákonnému sudcovi.

Ak teda v konaniach o námietkach zaujatosti konajú a rozhodujú sudcovia, ktorí sú sudcami nadriadeného súdu alebo iného senátu najvyššieho súdu, bez toho, aby boli vo veci samej zákonnými sudcami, potom možno prijať záver, že pridelovanie jednotlivých námietok nadriadenému súdu alebo inému senátu najvyššieho súdu nepatrí do vecnej pôsobnosti § 51 ods. 1 zákona o súdoch najmä preto, že jediným účelom citovaného ustanovenia je náhodný výber zákonného sudcu, čo je vylúčené pri pridelovaní námietok zaujatosti, kde vec treba prideliť len podľa jediného kritéria, ktorým je určenie nadriadeného súdu alebo iného senátu najvyššieho súdu, a o tom citované ustanovenie nemá žiadnu konkrétnu úpravu.

Z toho vyplýva, že na to, aby sa zaručila ústavnosť postupu nadriadeného súdu alebo iného senátu najvyššieho súdu, ktorí rozhodujú o námietke zaujatosti, nemožno podľa názoru ústavného súdu bezpodmienečne vyžadovať postup podľa § 51 ods. 1 zákona

o súdoch, tak ako sa toho domáha sťažovateľ, hoci ho ani nemožno vylúčiť, čo závisí od spôsobu, akým konkrétny predseda súdu pripravuje rozvrh práce (porovnaj § 52 ods. 1 zákona o súdoch).

Podľa názoru ústavného súdu preto postačuje, aby nadriadený súd alebo iný senát najvyššieho súdu boli zložené z nestranných sudcov v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z § 14 ods. 1 OSP. Taká požiadavka sa dá garantovať aj spôsobom, akým najvyšší súd v rozvrhu práce určuje iné senáty, ktoré sú oprávnené a povinné rozhodovať o námietkach zaujatosti proti sudcom najvyššieho súdu.

Ústavný súd dodáva, že ak sa sťažovateľ domnieval, že iný senát najvyššieho súdu, ktorý rozhodol, plniac úlohu nadriadeného súdu podľa § 16 ods. 1 OSP, napadnutým uznesením, je zložený zo sudcov, o ktorých vznikala pochybnosť o ich nezaujatosti, potom mohol uplatniť námietku zaujatosti proti týmto sudcom, o ktorej by opäť rozhodoval iný senát najvyššieho súdu. V tejto spojitosti treba uviesť, že podľa § 50 ods. 4 zákona o súdoch je rozvrh práce verejne prístupný bez akéhokoľvek obmedzenia, čo však sťažovateľ nevyužil na to, aby spochybnil nestrannosť zloženia iného senátu najvyššieho súdu, ktorý rozhodoval napadnutým uznesením o námietke zaujatosti proti sudkyni JUDr. Z. Ď. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že sťažnosť je aj v časti namietaného porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Ndz/8/2011 zjavne neopodstatnená.

Po odmietnutí sťažnosti bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa (zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, úhrada trov konania), ktoré sú viazané na rozhodovanie vo veci samej.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. novembra 2012